Ч. 198 (10.875). Львів, середа 8. вересня 1926 Pocztowa opłata zapłacone ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок ч. 10, II. пов. Конто почт. щадн. 143.322. Адреса для телеграм: „Діло", Львів. Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем. Рукописи не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол. За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 3 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Відкриття VII. сесії Зборів Ліґи Націй.

Промова Бенеша. — Склад комісії розглянення повновластей. — Звіт у справі мандатів. — Нінчіч предсідником Зборів.

Женева, 6. вересня 1926.

Нині в 11. год. передпол. отворено VII. сесію Зборів Ліґи Націй в присутности всіх членів світа. Отворив Збори мін. Бенеш промовою, в якій засував працю Ліґи від хвилі останнього звичайного засідання Ліґи Націй, головнож від березневого засідання. Вказав на велике значіння льокарнського договору для мирових відносин в Европі. Тепер ніщо не стоїть на шляху до принняття Німеччини до Ліґи Націй. Завдяки цьому зробиться рішучий крок у напрямі поширення Ліґи.

Після промови Бенеша Збори іменували комісію для розглянення повновластей. Склад комісії згідно з внесенням дел. Мотти такий: Молов (Болгарія), Ванґ (Китай), Аґуеро і Бетан Курт (Куба), Лярдонер (Естонія), Бартельмі (Франція), Магараджа Капуртаія (Індія), ґр. Льонгаре (Італія), ґр. Леман (Ліберія).

Зі звіту предст. Куби Аґуера і Бетан Курта виходить, що 48 держав вислало своїх представників до Женеви, а 7 держав не є репрезентованих на теперішній сесії, а то: Арґентина, Бразилія, Еспанія, Костаріка, Перу, Болівія і Гондурас.

Після принняття звіту Збори 42 голосами вибрали своїм предсідником міністра закордонних справ Югославії Нінчіча. Предсідник Ради Бенеш зложив Нінчічеві бажання з нагоди почесного вибору, що є доказом пошани, якою втішається Нінчіч у всіх колах Ліґи.

Революція в Еспанії.

Берлін, 6. вересня 1926.

Ґутешні часописи повідомляють із Женеви про вибух революції в Еспанії. Чемберлен одержав телеґраму, яка потверджує вісти про заворушення. Також англійські делеґати признають, що в Еспанії відбуваються важні політичні події.

В еспанській фльоті вибух бунт. Ескадри в Кадіксі й Барсельоні рішили відпирати збунтованих офіцирів сухопутньої артилерії.

В добре поінформованих колах говорять про недалеку димісію Прімо де Рівери зі становища през. ради мін. Ріжниць думок між королем і Прімо де Ріверою не усунено, тому теж король іменував найзавзятішого ворога Прімо де Рівери ґенерала Беренґаєра шефом військового кабінету.

Урядовий часопис оголошує розпорядки про введення виїмкового стану в цілій Еспанії і про завішення в службі всіх офіцирів артилерії, за виїмкою тих, що є в Мароко. Офіцирів тих заступлять резервові офіцери. Урядн. часопис містить теж комунікат про арештування шефа артилерії. Комунікат каже, що в інших родах зброї є дисципліна.

Конґрес мира.

Женева, 6. вересня 1926.

Міжнародній конґрес мира закінчив наради. Ухвалили резолюцію, яка домагається усунення ріжниць між постійними, півпостійними і непостійними місцями в Раді Л. Націй та резолюцію, яка змірає до осягнення єдности Европи під політ. моральним і економічним оглядом. Шляхом для цього буде скасування економічних границь. Витаючи льокарнські пакти, як заповідь нової доби, конґрес домагається приміненя їх в економічній ділянці. Після ухвалення резолюції в фінансових справах ухвалили резолюцію про координацію пацифістичних сил. Конґрес закінчили банкетом при участи 160 осіб.

Туреччина і Ліґа Націй.

Париж, 6. вересня 1926.

Женевський кореспондент „Темпс-у" повідомляє, що Туреччина висказала бажання вступити до Ліґи Націй. У проханні до урядів окремих держав анґорський уряд стверджує м. ін., що Туреччина має намір заступати в Лізі Націй також інтереси не заступлених в Раді азійських держав. Тому вона домагатиметься зарезервування для неї непостійного місця в Раді Ліґи Націй.

Франція заперечує.

Париж, 6. вересня 1926.

Міністерство закорд. справ заперечує чутку з американських джерел, начеб між Францією, Румунією і Польщею підписано тайний військовий договір.

Радянська воєнна фльота на Чорному Морі.

Відень, 6. вересня 1926.

З Букарешту повідомляють, що радянські власти вислали 18 воєнних кораблів з Балтійського на Чорне Море. В Букарешті й Цариґороді викликало це велике враження.

Дальші репресії в Мексику.

Париж, 6. вересня 1926.

Репресії у відношенні до католицької церкви продовжуються. Загалом замкнено досі 13 церков, 73 монастирі, 130 віроісповідних шкіл. Поза границі держави видалено 190 священиків, що походили з поза Мексику.

Тайфун в Токіо.

Льондон, 6. вересня 1926.

Тайфун, що шалів в околиці Токіо, поробив багато шкід і спричинив немало жертв в людях. Досі нараховано 25 убитих і 50 ранених, більшість яких бореться зі смертю. Багато домів знищено до тла. Поїзд, що їхав до Ногоя, перевернувся.

Біржа.

Гроші.

Курси Банку Польського й офіціяльної варшавської біржі остали без зміни. У позабанкових оборотах вагався курс доляра від 8·95—8·99 при дуже малім заінтересуванні.

Збіжа.

На біржі нема трансакцій. Поза біржою збільшена подача хлібового збіжа, головно пшениці, при пропорціонально малім заінтересуванні більших млинів, які заосмотрилися в мадярське збіжа, що щодо якости перевищає краєві роди по приступніших цінах і умовинах. Дуже пошукують білої конюшини. Велика подача маку при малім заінтересуванні. Тенденція знижкова. Настрій млявий.

Розбіжні шляхи.

Львів, 7. вересня 1926.

Еміґраційне потурання воєнним здвигам англьо-саського світа проти Рад. Союзу, а навіть невгомонні радощі з того приводу двох головних еміґраційних таборів, не викликують анальогічних настроїв на Рад. Україні, і серед громадянства західно-українських земель.

Наскільки можемо робити більше або менше правильні висновки на основі відомостей, одержуваних приватним шляхом, великоукраїнське громадянство не тільки не йде на зустріч цим здвигам, але — навпаки — протиставиться їм всею силою — розуміється — поки-що чуттєво і розумово. Українська некомуністична, навіть антикомуністична інтеліґенція під теперішню пору приспала свої політичні амбіції. Українізаційний курс радянської влади є їй на руку. Вона з головою поринула в культурне будівництво, намагаючись зрівняти український нарід з иншими культурними націями. Досягнення під тим оглядом є вже дуже значні.

Коли що трівожить українське громадянство у звязку з процесом українізації, так це чисто формальна українізація чужинного, жидівсько-російського елементу. Вона обмежується до засвоєння Жидами й Росіянами української мови, а радше своєрідного бюрократичного жаргону з метою зберігти чужинний елемент в адміністрації України, а тим самим не допустити українського, себ-то не допустити до повної українізації життя у всьому його обсязі.

Очевидно, війна і получена з чею

40 золотими й особистими паперами.

— **Памятники у чужинців.** У Відні розписана збірка на памятник славного драматичного артиста Жірардого, довголітнього члена віденського державного театру (колишнього Бургтеатру). Жірарді помер перед кількома роками після ампутації ноги. — У Варшаві кінчаться роботи біля здвигнення памятника Шопена. Відлив того памятника зроблено в Парижі. Речинець відслонення памятника Шопена назначено на день 17 го жовтня ц. р. — В Любляні відслонено памятник славного славіста Франца Мікльошіча.

— **4000 народніх драм** прислано на конкурс московської ґазети „Беднота". З них ледви яких 50 відповідають літературним і сценічним вимогам. Автори цих драм — майже виключно селяне. Ідентичний радянський український конкурс зібрав недавно, як відомо, 140 драм, з яких також ледви кілька відсотків відповідало вимогам мистецтва і сцени.

— **Клясичний репертуар у „Березілі".** Провідник театру „Березіль" Лесь Курбас заявив співробітникові харківських „Вістей", що в житті „Березіля" в порівнанні з минулим є деякі зміни, передовсім замітні зміни в поглядах на репертуар. Цього року — казав він — до репертуару ввійдуть уже і клясики як свої так і всесвітні, але „Березіль" далекий від „академічного рецедиву", бо театр мусить бути завсіди органічною частиною громадського життя і виконувати певну соціяльну функцію. У факті введення до репертуару „Березіля" клясиків бачить Курбас і педагогічну сторінку, бо це буде мати значіння як органічний фактор збільшаючоїся української культури. В цьому сезоні поставить „Березіль" драми зі старої української драматургії у відповідному обробленні. Склад колективу „Березіля" значно збільшений, а до режисури принято В. Інкижинова, головного співробітника Меєрхгольда, на протяг 6-ти літ. В репертуарі 8 нових вистав. Зі старих клясиків заступлений Шекспір („Отельо"). З українських новіших драм піде „Сонце Руїни" В. Пачовського.

— **Господарство України в цифрах.** Господарська продукція України дійшла в 1926 р. до 91 відсотків передвоєнної. Прибутки з господарства дають 79 відс. передвоєнних; фабрична продукція зійшла до 72 відс. передвоєнного, а кредити заледви до 32 відс. Зріст господарства зріс в останньому році в порівнанні зі станом з попереднього року на 36 відс., а фабрична продукція на цілих 61 відс. В усякі підприємства вложила держава в цьому році 330 міліонів карбованців. Урожай підраховують у цьому році в грошах на суму 1-го міліярда 78 міліонів пудів. — Всі ці цифри взяті з радянських джерел. Чи вони вірні ніхто ручити не може навіть ті, що їх складали. Бо з радянської статистики невдоволені навіть у СРСР. Між иншими сам Сталін поробив її недавно важкі закиди і то прилюдно за те, що вона не точна і не вірна.

— **Всеукраїнський торговельний музей.** В минулому році зорганізували в Києві Всеукраїнський Торговельний Музей. Комісаріят торговлі, що є фундатором цього музею, рішив збільшити в ньому відділи крамних зразків і економічний відділ. Останній відділ має розробляти справи кредиту, тарифи транспорту і конюктури ринку. Крім цього буде він провадити і науково-дослідну роботу організуючи низку курсів і семинарів.

— **Михайло Возняк. Коротка граматика давньої церк. славян. мови.** По причині мойого виїзду зі Львова на ферії не міг я особисто провірити першої відбитки з оцінки згаданого підручника, яку видруковано в найновішому числі „Української Школи". Тому найшлося в тій оцінці тільки друкарських помилок, що після справлення їх та сама оцінка появиться вскорі в окремім виданні. — **о. д-р Сп. Кархут.**

Дописи.

Бережани. *(Нищення української школи й українського учительства).* Навязуючи до допису в „Ділі" з 15. квітня 1926 р., де виказано, як інспектор Позняк знищив у Бережанщині українські школи, подаємо дальші замітки про його розкладову працю. В українських школах наказав він управителям, крім викладу польської мови, історії і географії в мові польській, ввести на науці української мови в I. відділі ще й „polskie formułki". Така чудернасія можлива тільки в такій висококультурній, широко-конституційній, глибоко-демократичній, наскрізь толерантній державі, як Польща. У всіх инших державах, культурних і некультурних, такий порядок виключений. Науку польської мови ввів цей інспектор в українських школах безправно вже в другім відділі, замісць по приписам шкільних законів, у третім. Не зважаючи на надлюдську працю учителів-Українців, майже всім їм (крім манекінів і хрунів) дає він по візитації „wytknięcie" за малі відомости з польської мови, за недостачу педагогічних засад у навчанні, за занедбування в письменних приготуваннях до лекцій і т. д., розуміється, часто за неправдиві, перекручені або переборщені причини — з загрозою дисциплінарки. Слідуюча візитація знов виказує „кістку в молоці" і готове дисциплінарне слідство, а з ним усунення з повіту. Ці драконські візитації страшні до тої міри, що одна учителька-Українка в часі його візитації дістала биття серця і мало не переплатила того життям. В часі візитації він нічого не відзивається, уваг не дає, повізитаційних конференцій не уладжує, поступів у школі не оцінює, а одинокою нагородою його візитації є загальникове „wytknięcie", яке не оцінює поступу ані не направляє методи навчання. Обходження інспектора з учителями-Українцями крайно обурюючe, наче капраля з „ґемайнами". Ролю інспектора зводить він до ролі поліційника і з тою метою послугується індивідуами з під темної звізди або „сутанами", які очорнюють перед ним українське учительство, а він з кожного їх підлого доносу витягає консеквенції. Він не стидається намовляти учителів до переходу на латинський обряд і дві особи з нашого учительства вже перетягнув на „łaciński obrządek", а твердих у цім напрямі шикаНує, як це зробив з учителькою П. Кінасевичівною, котру два рази спалив при кваліфікаційнім іспиті за відмову переходу на латинський обряд. До кваліфікаційних іспитів більшість Українців інспектор Позняк не допускає або палить їх при іспиті через половину. Кождого місяця обтягає він насильно платнею учителям на приватні цілі, напр. на пляни городів по 15 зол., за вивіски на школах по 13 зол., на печатки для шкіл по 5 зол. і для Шкільних Рад по 2 зол. Бережанське учительство терпить і мовчить, як чужі чорні руки видирають безкарно серце українського народу, його рідну школу. *Viator.*

Український Комітет у Ч. С. Р.

Дня 10. серпня н. р. відбулися загальні збори новозаснованого Українського Комітету в Ч. С. Р. На денному порядку стояли точки: 1) Приняття нових членів. 2) Інформаційний звіт з діяльности тимчасової управи Українського Комітету. 3) Вибір постійних органів Комітету. Головував п. М. Шаповал. Секретарював п. Г. Чернуха.

До складу Комітету принято нових членів: проф. Коваль, проф. Ярема, д-р Іващенко, Клименко, Косенко, Куликівський, Коритник, Мочарний, Залєвський.

Про діяльність управи робив звіт голова управи Н. Григоріїв і члени проф. Шелухин і К. Цуркан. На пропозицію п. М. Шаповала принято одноголосно таку резолюцію: Загальні збори Українського Комітету одобряють діяльність тимчасової управи й підкреслюють, що на майбутнє головна її діяльність має бути направлена на організацію еміґрації. Особливу увагу має звернути управа на організацію Українців у Франції для забезпечення їх правного та матеріяльного добробуту шляхом збільшення культурної, матеріяльної допомоги для масових організацій.

Після звіту вибрано: нову управу, ревізійну комісію і товариський суд. До управи обрано: головою п. Н. Григоріїва і членами: проф. Шелухина і проф. Русову, К. Цуркана і Л. Клименка. До ревізійної комісії: М. Галагана, проф. Коваля і С. Довгаля. До товариського суду: д-ра Мандрику, д-ра Ярему і д-ра Кобилянського.

Далі загальні збори після реферату професора Коваля ухвалили доручити управі організацію курсів заочної освіти. На пропозицію п. М. Шаповала одноголосно ухвалено вислати подяку чехословацькому урядові і зокрема міністерству закордонних справ за допомогу, яку вони після короткої перерви знов уділюють для української еміґрації.

Вищі школи у Відні.

Акад. Т-во „Січ" у Відні повідомляє:

Вписи до високих шкіл у Відні для чужинців відбудуться в таких речинцях: Університет — від 23. вересня до 23. жовтня ц. р. Подання в справі зрівнання чужинців з австрійськими студентами щодо такс треба вносити від 1. до 16. жовтня ц. р. (медицина від 1. до 7. жовтня). Техніка — від 23. вересня до 7. жовтня ц. р. Подання в справі приняття та зрівнання з австр. студентами вносити перед 23. ц. м. До подання в справі приняття належить долучити зокрема всі піврічні та річні свідоцтва з вищих клас середніх шкіл. Агрономія і Лісова Висока Школа — від 1. до 14. жовтня ц. р. Подання в справі зрівнання з австр. студентами приймається до 28. жовтня. Висока Торговельна Школа — від 25. вересня до 15. жовтня ц. р. Подання в справі зрівнання з австр. студентами слід вносити від 25. вересня до 3. жовтня. Висока Музична і Драматична Школи — від 6. до 11. вересня ц. р. Приняття слідує по успішному зложенні вступного іспиту.

У всіх віденських високих школах треба до подання в справі приняття долучити такі документи з леґалізованим перекладом на німецьку мову: 1) метрика, 2) свідоцтво приналежности, 3) свідоцтво матуральне, 4) свідоцтво моральности (тільки при перерві студій). До подання в справі зрівнання з австрійськими студентами має бути крім того долучене свідоцтво убожества. До вписів у всіх високих школах Відня треба зголоситися особисто. Місячне удержання у Відні коштує під цей час 20—25 дол.

Ближчі інформації дає Товариство „Січ": Ukr. Stud. Verein „Sitsch", Wien XVIII., Threesiengasse 15. тільки за попереднім надісланням 3 зол. на покриття коштів переписки.

За Виділ:
Ю. Вітошинський,
заст. голови.

Зі спорту.

„Беркут"—„Україна".

Фінальні мечеві змагання за срібний кубок Т-ва „Дністер" відбудуться дня 19. вересня ц. р. на площі „Сокола-Батька" між Т. С. К. „Беркут" з Бережан і С. Т. „Україна" Львів.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський хор під управою Петра Євсевського у складі 30 осіб виступає:
Вівторок 7.IX. Броди.
Четвер 9.IX. Винники.
Пятниця 10.IX. Винники. 193 24-?

З дівочої Ґімназії УПТ. в Станиславові Початок шкільного року 1926/7. дня 15. вересня. Додаткові вписи до 14. вересня. Доповнюючі, поправочні та додаткові вступні іспити до кляс I.—VIII. в днях 14. і 15. вересня від год. 8. рано.
437 2—2 УПРАВА.

Жіночий Кружок У. П. Т. імени Ганни Барвінок отвирає з днем 1. вересня ц. р. при дівочій школі ім. Шевченка (вул. Мохнацького 12) 8. клясу доповняючу, в якій кромі предметів загально образуючих буде уділюватися науки крою і шиття сукон і білля, модиярства, шиття на машині, трикотарства, писання на машині і других практичних відомостей. Зголошення приймає управа школи щодня від 10—1. 446 1—2

„Кружок Рідної Школи У. П. Т. в Коломиї отвирає з початком шк. року 1926/27 однорічний торговельно-кооперативний курс, в якого програму входить скорочений матеріял середних кооп.-торговельних шкіл. На курс будуть приняті дівчата і хлопці, що скінчили нижчу ґімназію або 7. клясу народньої школі. Оплата місячна виносить 20 зол., вписове 10 зол. Зголошення приймає і інформації уділяє канцелярія Рідної Школи Коломия „Народній Дім". — Старшина Кружка Рідної Школи У. П. Т. в Коломиї. 450 1—2

Праці конгресу тревали три дні і торкались питань політичного, культурного й економічного характеру у відношенні до гноблених народів. На основі проголошених рефератів та переведеної дискусії насувається ось яке спостереження: референти й бесідники мимохіть виходили поза межі програми конгресу і мали змогу переконатись, що розвязка питання поневолених народів — навіть фактичних національних меншостей — не дасться полагодити на тій основі принятої платформи конгресу.

Коли жидівський делегат з Литви д-р Робінсон у крайно льояльнім рефераті про автономію підкреслив трудноші реалізації культурної автономії для меншостей і домагався невмішування держави до культурних справ національностей, впало з уст його речення про „делєгацію" (передачу) державою суверенности на льокальну адміністрацію". Думка про „делєгацію суверенности" зближується до заміненого і призабутого багатьома національними меншостями клича самоозначення народів...

Хоч великі теророіяльні народи під Польщі здержалися від активної участи в працях конгресу, референти і промовці розбивали вузьку програму конгресу, виходили на ширший міжнародній шлях і таким чином признавали, що національна квестія не може бути справою поодиноких держав, а тільки справою міжнародного значіння. А як що вона станеться міжнародньою справою у повнім розумінні того слова, тоді мусить прийти до припоровлення принціпу самоозначення народів, який піднесли у своїй заяві обєднані українська, білоруська і литовська делєгації, бо тільки цей принціп подає шлях для майбутньої праці міжнародньої організації поневолених національностей.

Д-р Олександер Моріtчак.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

З життя і школи на Україні.

З приватнього листа.

Один з наших громадян прислав нам до редакції лист з Радянської України. Автор листа педагог. Пише в ньому і про школу і про побут. Його помічення незвичайно цікаві, тому позволимо собі дещо з того листа надрукувати.

„Тут — пише автор листа — на Радянській Україні якось краще розвязано національне питання чим навіть у бувшій Австрії. Живуть тут і Поляки і Росіяне і Жиди і я жию добре з Поляками, веду навіть одну польську групу в школі (вчу фізики) та й взагалі гарно уложились відносини між Українцями, Поляками, Жидами та Москалями. А в Галичині, чую з газет і з оповідань багатьох утікачів, панує велика національна ворожнеча".

„Я працюю в дитячому будинку. Це ціле дитяче містечко. Більше як 1000 дітей-сиріт, жертва війни, голоду тощо. Важка праця, бо це діти з вулиці. Приходиться терпіти навіть чимало зневаг, а всеж таки я справляюся зі своєю роботою. Є тут діти чотирох національностей: Українці, Росіяне, Жиди і Поляки. Відповідно до того є й чотири школі. Я викладаю фізику в українській і польській школі. Заробляю на місяць пересічно 70 карбованців, а жінка 50. Живемо не богато, але й не біднуємо. Саме на днях відправив дружину з дітьми в санаторію, щоби троха поправилися, а сам взявся за математику та технольогію металів, хочу видержати іспит до технольогічного інституту (автор листа був перед війною студентом фільософії). Працюю дуже багато, добре, що хоч здоровля служить".

„В школі мене поважають як доброго педагога, а навіть один професор рекомендував своїм студентам мою фізичну лябораторію як зразкову. Тому то я тепер не можу найти спокою від деяких екскурсій та наукових оглядин, хоч мені і лестно, що така слава йде про мене. Дуже багато часу віддаю на вивчення радіо-телефонії. Працюю з дітьми старших кляс. Зробили ми гарний апарат, слухаємо Відень, Берлін, Варшаву, Москву і якісь французькі стації. А ось не вдалося послухати Львова. Чи дуже слаба стація, чи може її зовсім нема, а може тому, що ніяк не підстрою апарату, бо не знаю довжини хвилі".

„Тут радіо цікавить усіх. По багатьох селах поставлені апарати і голосномовці. Особливо сільська молодь тим дуже захоплюється. Почуваю себе в праці задоволеним, бо бачу гарні наслідки своєї роботи. Бачу, як з отих „безбатченків" виростають розумні діти: ті що ще недавно кидали камінням у вікна, або крали цукорки в перекупок на базарі, тепер пильно вивчують формулу вгнутого зеркала, чи слідкують за ростом фасолі в горшку. Отже не жаль мені праці, коли бачу, що вона не марнується. Один недавній „батяр і злодійчук" став найкращим моїм помічником. Нема дітей чортів. Усіх можна зробити гарними людьми".

„Працюємо в школі по американській методі т. зв. „Дальтон-плян". Згідно з ним, учитель не викладає в школі, а пише програму для дітей. В програмі показує, які досвіди треба зробити, які приладдя до цього потрібні, книжку й сторінку, де це описане, а всі висновки з пробленого діти повинні зробити самі. Роля вчителя в часі роботи зводиться до того, щоби діти обережно обходилися з посудою, щоби не спричинили пожежі, не брали голою рукою за дріт зі сильним током і т. д. Тут діти показують свої роботи за тиждень, роблять досвіди для цілої кляси, читають відчити. Хто чого не зрозумів, це виясню<ться в часі заняття. Такий спосіб навчання дає дуже гарні наслідки. Цього року скінчило в мене науку трьох хлопців, що вже можуть собі дати раду з якоюнебудь паровою машиною або мотором. Робимо часто прогульки до всяких фабрик, де діти все оглядають, пробують самі урухомлювати машини і т. д. Тільки такий спосіб науки вимагає дуже багато праці від учителя. Ось заки напишеш програми, збереш матеріяли та приготовиш усі приладдя, пройде місяць, а там готов уже на слідуючий місяць нове і т. д."

„Та всеж кортить мене до дому. Така туга иноді наляже на душу, що й діти і дружина не милі. Так хочеться подивитись на своїх рідних і знайомих, послухати як на „Великдень" заспівають „Воскрес Ісус от гроба", а там цілий день дзвін, гаївки і т. д. І вже хотів було їхати та як подумав, що не дадуть мені служби, що прийдеться сидіти без роботи батькові на шиї, та ще й не одному а з дружиною і дітьми то вже рішив краще сидіти тут або їхати до Америки".

„Тут хоч і не з медом живеться, то зате віруй, як хочеш, говори, як хочеш, ніхто до тебе діла не має, говори хоч і по китайськи, аби тільки знав українську мову, як потребуєш чогось до уряду. Є тут у Київі й асирійська школа і польських шкіл аж пять нижчих і одна середня та польський семинар. Російських шкіл у Київі є 20, жидівських 10 (розуміється початкових). Є на Україні також школи болгарські, румунські, німецькі, грецькі і всі ті народи жиють між собою в повній згоді. І чого отим Полякам не дати школи для кожного народу? Невже вони цього не бачать, що нація останеться нацією і що тому не перешкодять ніякі їх переслідування? Таж 250 літ російського царату не могли придушити національних почувань українського народу. І це почування тепер на Україні буйним квітом розцвіло. Та я на політиці мало розуміюся, і тому не хочу над тими питаннями застановлятися".

„Тепер тут на Україні пишно розвивається кооперація. Приватна торговля йде до занепаду. Того року на Україні надіялись гарного врожаю. Береться Україна конкурувати своїм збіжжам з Америкою".

Ось ті цікаві місця з листу. Не даємо до них ніяких коментарів. Кожний читач виробить собі їх найкраще сам.

Відгуки дня.

Під осінь.

„Ой не крийся природо не крийся, що ти в тузі, за літом у тузі..." витягнув немі раз з туби Павло Тичина і тепер, коли гляну на осінні настрої краєвиду, мушу декламувати чужі слова.

Природа в тузі за літом, а міщухи за вакаціями. Одно і друге минуло, як усе гарне на світі, швидко й незамітно.

Від львівського двірця залізничого котяться вози, авта, трамваї, повні повертаючих літників. Обложені горами клунків, ідуть з вакацій Львовяне... з близька і з далека, з Карльсбаду і Любіня, з Рівіери і Брюхович. Вертають у свояси, до рідного любого Львова, повного пороху, і блощиць.

Чекають тут на них знову дні праці й обікрадені помешкання.

Злодії не дармували. Без огляду на пору і скількість патролюючих поліцієнтів чистили основно помешкання, збуджуючи подив і признання. Очевидно, подив і признання зискували злодії тільки від тих, які нікуди не виїжджали зі Львова, або не мали нічого до втрачення,... або завсекурували високо своє хатнє майно. Ті, що удостоїлись відвідин аматорів чужої власности, ходять тепер сумно і безнадійно, як бузьки по Спасі. Все те, що вони скривали від податку, данини, дару на державний скарб чи від умираючого з голоду приятеля, — все те пропало мов у море кануло.

Завдяки злодіям вийшло на верх не одно. Богато людей, яких світ і вони самі вважали за бідаків, — показалися багачами. Що правда, багачами в минулім, але все таки багачами.

Ось одна пані, яка все нарікає на тяжкі часи і на невиносиму нужду, — призналася що їй пропало з хати срібла, золота і брилянтів на 20 тисяч зол.

— Бійтеся Бога! — розказує вона в сльозах. Звідки бестія знала, що в образі є 15 дукатів? — Або бутони? Сховані були у фотелі на пружинах і там таки знайшли!...

— Певно якийсь хатний!... — потішаєте її, а самому вам серце аж гуде з радости: Еге! То і дукати і брилянти якось знайшлися, а перше то: „Знаєте така біда тепер..."

Але не можна сказати, щоб злодії все тільки шкоду приносили: Ось один з людей, що бували за границею, український письменник завсекурував хату на 3000 зол. Український письменник і три тисячі золотих!? Трохи то смішно виглядає, але видно таки щось у тій хаті було.

Приїздає з вакацій — хата порожня. „Знаменито!" — гукнув і бігцем по асекурацію.

Тепер походжає по Львові ситий і вдоволений, аже навіть нове убрання справив.

— Чув я чув. обікрали вас! — стрічають його знакомі.

— Ох! Не маєте поняття, які шкоди маю! — відповідає сумно.

Але коли стріне доброго знакомого, то не видержить, щоб не похвалитися:

— Кажу тобі ще таких дві-три крадіжі і я з довгів вилізу...

Такому то байдуже, що йде осінь, а за нею зима. Кожної хвилі може дати до направи черевики, а навіть закупити вугля на зиму.

Галактіон Чіпка.

Венізельос і монархія. Віденські щоденники повідомляють з Атен, що Венізельос має намір воскресити в Греції монархію під скиптром б. короля Юрія або його брата Павла.

Ву-Пей-Фу — умер, чи живе? Райтер повідомляє з Шангаю, що Ву-Пей Фу не вмер, а є тільки ранений. З инших джерел зачувати, що його відкликали зі становища головного вожда. Війська Ву-Пей-Фу подаються дальше взад.

НОВИНКИ.

— Ольшанський у Мексику. З певного джерела повідомляють нас, що Ольшанський, про арештування якого в Данціґу писала недавно польська й жидівська преса, перебуває в Мексику. Про це, що якийсь Реус підшився під назвище Ольшанського в Данціґу, щоб таким чином ухилитися від видання в руки Польщі, писалося на днях в кореспонденції з Берліна.

— Польська „унія". З кінцем вересня має відбутися у Вильні зїзд „кресових" епископів у справі положення „католицької церкви східно-славянського обряду". На зїзді архімандрит Морозов виголосить реферат про це, як треба поширювати цю польську „унію".

— За розліплювання комуністичних відозв арештовано у Львові Остапа Галамея, б. ученика торговельної школи. Другий його товариш, що помагав йому в ночі вибивати на камениці при вул. Гловінського тапі небезпечні написи, як „Війна-війні", втік.

— Експльозія бензини в Дрогобичі потягнула за собою, як ми вже подавали, смерть 6 осіб, а саме: бориславського робітника Юрка Ковальського, склепового практиканта Йосифа Ткача, інтролігатора Юліяна Броновича, Льва Літбермана, Баруха Габера і Янкеля Левенберга. Бореться зі смертю шофер Йосиф Білоус, що закуривши папіроску біля бензини, спричинив цілу катастрофу. Ранених є лекше 10 осіб, між ними Пилип Левицький і Станислав Дрозда. Похорони жертв катастрофи відбулися при масовій участи населення.

— Грабунок у ясний день. На купця Адольфа Фінеля із Замарстинова напало на вул. Садівницькій трьох бандитів у ясний день і забрали йому силою портфель...

вас в инших державах і частях світа.

Направду треба сказати, що в Празі на еміграції проживає велика частина українського інтелекту. Не будемо прочислювати назв, хочби тому, щоби кого не поминути й не зробити йому кривди. Одначе мусимо замітити, що львівське Наукове Т-во має тут поважний відсоток своїх членів. А вже не можна поминути мовчанкою, що тутже в Празі проживає сеніор української науки проф. д-р Іван Горбачевський.

З черги годиться присвятити кілька слів нашому студенству. Воно представляє собою мозаїку, як щодо віку, так і щодо причин, задля яких проживає у Празі, а далі щодо суспільно політичних поглядів. Це останнє має своїм наслідком, що студенство згруповане не в одному товаристві, але в цілій низці товариств, які враз з студентськими товариствами в инших містах знову обєднуються в двох центральних організаціях, назви яких відповідно до пануючої моди звучать: ЦЕСУС і ДОПС. Крім цього в Празі мають ще бути студенти „малороси" і студенти Українці, котрі проживають у російських організаціях. Останнє має бути наслідком ріжних особистих непорозумінь. Ясно, що ці останні групи не входять ні в одну українську установу.

Умови, серед яких наше студентство проживає, незвичайно тяжкі. Хто поза стипендіями має ще деяку поміч з хати, цей не відчуває матеріяльного недостатку. Хто одначе такої помочі не має, бідує. Для улегшення прожитку створені студентами кооперативні їдальні. Одначе ні матеріяльна допомога, ні засоби з хати не в силі достарчити нашим людям потрібного здорового повітря. Прага й ціла долина Велтави та Лаби положені дуже низько понад рівенем моря. Нпр. Подєбради лежать на висоті 168 м. В часі дощів, на весну й в осени нема чим дихати. Легені молодих людей, що привикли до наших висот, відчувають це болюче і тому великий відсоток студентства хворіє грудними недугами.

Додаймо до цього моральні терпіння, які є наслідком нашої тяжкої долі, непевність завтра, вкінці й доволі значну зміну у відношенні чеського уряду головно до цеї частини студентства, котре походить з українських земель у Польщі, а будемо мати поверховний образок життя нашого студентства.

Нездорове повітря Праги, а також дорожня мешкання казали нашим людям шукати собі житла під Прагою, особливо в частинах більше гірських. У підміських селах, як Покропси, Черношіце, Радотін, Добжіховіце мешкає поважна кількість старшої еміграції і студентства. Головно село Черношіці виглядає як наша українська кольонія. Тутже й створений український захист для дітвори, в якому постійно проживає певна кількість нашої еміграції.

(Продовження буде.)

По широкому світі.

Раковський в Женеві? По вісткам з Москви амбасадор СРСР Раковський виїхав з Парижа до Женеви, де буде перебувати до кінця вересневої сесії Ліги Націй в характері „неофіціяльного обсерватора". Раковський матиме до своєї розпорядимости цілий штаб дипльоматичних урядовців.

горожанська боротьба припинилаб цей процес, якому ще досить далеко до суцільного завершення.

Другою причиною супротивного становища до назріваючих воєнних подій є страх перед побідним капіталізмом. Великоукраїнське громадянство лякається перетворення України в кольоніяльну державу англьо - американського капіталу. Правда, вже й тепер під радянською владою чужинецький капітал на Рад. Україні є домінуючий і упривілеєний, але всетаки рад. влада намагається притуплювати його ексальоатаційне вістря. Побіда англьосаського світа над більшовиками, а прецінь тільки на повну й беззастережну побіду йде той світ, створилаб можливости для повного розгукання експльоатаційного капіталу. Нова влада не малаб ні тої сили, ні тої відваги, щоби протиставитися натискові і все новим, безконечним вимогам капіталістів. Крім того повоєнна руїна вимагалаб незвичайно великих вкладів, щоби відродити господарське життя, щоби пустити в рух знищені чи лише застановлені варстати праці, а ті вкладки можуть прийти тільки із заграниці вкупі з безліччю вимог, яких не буде в спромозі відкинути уряд, так чи инакше залежний від побідників.

Великоукраїнське селянство не так лякається війни, як радше горожанської боротьби і її руйнуючих наслідків. Лякається воно і можливих спроб повернення землі колишнім великим власникам і тому бажалоб, щоби момент рішаючого бою між комунізмом і капіталізмом був відсунений на кілька літ, щоби за той час наступив процес передавнення великовласницьких претенсій ще в більшій мірі, як досі.

Розуміється, що наша оцінка великоукраїнських настроїв і перспектив є дуже загальна. Не виключуємо того, що на Рад. Україні є цілі гурти, які бажалиб приспішити процес повалення більшовизму, одначе загал українського громадянства бажав би відсунути цей неминучий двобій якнайдалі.

Якже ставиться до воєнних можливостей західно-українське громадянство? Серед загалу панує під тим оглядом повний хаос і пасивна байдужість. Мало хто здає собі справу з надходячих подій. Здебільшого панують у нас настрої, що війна під крилами Англії й Америки далаб тільки нагоду і змогу Польщі перевести новий поділ Наддніпрянської України, загарбати Правобережжа і встановити нові кордони по Дніпрі на основі нового андрусівського мира, замісць ризького. Комуністична і соціялістична преса — зовсім природно — підтримує більшовицьку точку погляду. Та цікаво, що й деякі національні політичні гуртки, в краю і за границею, безкритично повторюють комуністичну аргументацію. А найцікавіше в тому всьому є факт чи ілюзія, що вони вважають себе **активістами** і той свій гуртково запічковий активізм ідентифікують з більшовицькими побажаннями. Намагання більшовиків дійти до угоди з Польщею вони, страшні й завзяті ненависники Польщі, промовчують, радянські пропозиції про пакт неагресії проковтують і залюбки поборюють англійські пляни. Не осуджуємо цеї поведінки, тільки стверджуємо факт, який своєю нельогічністю занадто кидається у вічі. Змаганням активістів повинно бути зрушити і знищити ризький кордон, створений спільними зусиллями польської та радянської дипльоматії. Ясно, що це може статися тільки тоді, як нова війна потрясе тим кордоном. Тимчасом наші заграничні „державники" й „активісти" бороняться перед новою війною, мовчки апробуючи більшовицькі намагання утвердити, запетрифікувати ризький кордон, не дозволити його зрушити. І при тому вони не відкривають своїх карт, не виступають зі своїми визвольними плянами, тільки „z a p ą taiką" переміняються у великих миротворців, виповідаючи війну західному мілітаризмові.

Соціялістичні групи приняли подиктовану їм плятформу визволення при допомозі всіх „трудящих" на всьому просторі сучасної Польщі, а далі й цілого світа, узалежнюючи визволення українських мас від спільної боротьби всіх покривджених. Вони ставлять справу досить круто: мовляв, спершу визволення всіх „трудящих" Польщі через соціяльну революцію, а опісля полекші поневоленим народам. Для будучого успіху соціяльної революції варто тимчасом закріпити істнуючі кордони, варто піддержувати угодову політику Радянського Союзу з буржуазною Польщею, варто навіть приняти автономічну плятформу для Українців і Білорусинів під Польщею. Можна бути невдоволеним з такого ставлення справи, але не можна відмовити своєрідньої рації цій соціялістичній політиці, обдуманій на широку скалю і далеку мету власне зі соціялістичної точки погляду. Прецінь тут національно-державницькі змагання не лише грають підрядну ролю, але й їх слід побоюватися, як перепони до викликання і побідного переведення соціяльної революції.

Але як зі своїм національним державництвом виглядають при цих концепціях наші заграничні „активісти" і їх підголоски в краю? До чого зводиться їх діяльність? На чий млин йде їх пропаганда? Чи тільки на більшовицький, чи одночасно й на польський?

Ось питання, які вимагають відповіди.

У звязку зі здвигом воєнних настроїв панують на всій українській території розбіжні думки та й розбіжними, а на всякий випадок нескоординованими шляхами йде наша політична думка на передодні великих і грізних подій. **Ф. Ф.**

Конґрес національностей в Женеві.

(Освітлення члена української делеґації.)

На Женевськім Конгресі „організованих національних груп в европейських державах" явилися заступники 38 національних груп з 13 держав, які заступали около 40 мілiонів населення.

Започаткована літом 1925 р. міжнародня організація поневолених національностей перевела в жовтні 1925 р. конференцію, а в цьому році конгрес національностей в Женеві. Головною причиною створення організації поневолених національних груп була невистарчаюча охорона прав національних меншостей в міжнародніх договорах, а дальше і те, що офіціяльна Ліга Націй, зложена з представників пануючих народів, не могла здобутися на рішучий крок у напрямі налагодження відносин між пануючими і поневоленими народами і цею справою почала чим раз менше цікавитись.

Не зважаючи на це, що самі пануючі нації дали справі охорони національних меншостей міжнародній характер, ініціятори організації поневолених національностей заняли опортуністичне становище та не мали відваги вийти поза межі поодиноких держав і сучасного порядку в Европі. Вони не взяли під увагу пекучої і загрожуючої мирові Европи справи поневолених територіяльних народів, яка виходить поза вузькі рямки охорони фактичних національних меншостей, та домагається розвязки в далеко ширшому розмірі, як це поставлено у програмі конгресу. Таким чином ініціятори конгресу унеможливили представникам українського, білоруського і литовського народів у межах Польщі взяти активну участь у працях конґресу як у минулому, так і в цьому році.

Слід зазначити, що з більших поневолених теріторіяльних народів узяли активну участь в конгресі представники Катальонців з Еспанії (около 4 і пів міліона населення), після зложення заяви, що вони через свою участь не зрікаються повних прав нації.

Спокійна промова президента конгресу д-ра Вільфана начеркнула відомі основи праць конгресу. Від цеї промови та від привітних промов представників ново-принятих національних груп, відбилась широким відгомоном заява обєднаних української, білоруської і литовської делеґацій, в якій вказано на причини, що не дозволяють їм брати активну участь у працях конгресу. Враження спокійної але рішучої заяви було слідне із зацікавлення, яке вона викликала між членами конгресу і присутніми журналістами. Відомі швайцарські щоденники „Journal de Genève", „Gazette de Lausanne" і „Züricher Zeitung" подали обширні коментарі до заяви, вказуючи на національні змагання Українців, Білорусинів і Литовців.

М. ГАЛУЩИНСЬКИЙ.

Життя і праця еміґрації.

(Лист з Чехії).

Ніодна країна світа не відограла такої великої ролі у житті нашої еміграції, як Чехословакія. Хоч після розвалів останніх літ українська еміграція розіллялася сливе по цілому відомому світові, а проте може найкраще приняття, найкращі умови життя і праці вона найшла у молодій чехословацькій державі. Дякуючи цій обставині тут скупчилася найбільша кількість емігрантів і вони при допомові чеського уряду потрапили створити деякі культурні осередки, які будуть мати свій вплив і велике значіння для цілости українського культурного життя.

В особистому складі еміграції є кілька наверствувань. Еміграцією не назвемо молоде студенство Галичини, котре після матури або з власної волі або поневолі (відомі університетські справи) поїхало побирати науку на чеських вищих школах. За те властива еміграція виказує угрупування: 1) Рештки української галицької армії в Йозефівському таборі і поодинокі особи тоїж армії розкинені скрізь у цілій Чехії. 2) Військові особи армії УНР, котрі в головній кількости перейшли через польські табори. 3) Цивільні особи, що їхня діяльність сплетена тісно з урядами УНР. і ЗУНР. Найдеться також чимало й таких осіб, котрі після розвалу української держави були залишилися в Польщі або на Рад. Україні, а вже пізніше, приневолені ріжними умовами, мусіли покинути місце свойого пробування і піти на еміграцію.

В поодиноких групах бачимо доволі значне політичне зріжничкування. Від монархістів до комуністів заступлені всі роди політичного світогляду. Одначе певні фахові звязки закривають на перший погля цю ріжницю, але це тільки на перший погляд. Коли приглянемося близче, тоді серед студенства, як і серед старших (хоч і між студенством чимало вже осіб у старшому віці) зверне на себе увагу безліч комітетів, товариств, столівень, подиктованих не так дійсною потребою, як радше розходженнями партійно-політичними.

Еміграція розкинена на цілій території чехословацької держави. (Про еміграцію на Закарпатті буде мова пізніше). Найбільше осіб скупчує в собі столиця Прага з найближчою околицею, а далі містечко Подєбради. Крім цього студенство у більших групах находиться ще в Берні і в Пшібрамі. Йозефівський табор у стадії остаточної ліквідації. А далі можна напевно сказати, що немає більшої місцевости, в якій ви не натрапили би на якого Українця. Будучи в Йозефові та відвідуючи враз з д-ром Козаком господарську виставу в сусідньому місті Яромежі (Jaroměř), почув я від останнього, що на території Чехословакії буде ще тисячі дві стрільців, котрі пробувають на роботах; одні вже акліматизувалися, деякі поженилися і поволі забувають на свою батьківщину. Мені особисто доводилося (хоч як недовго я побував тут) стрічати урядовців, дентиста лікаря, дрібних торговців, робітників, котрі вже асимілюються і тільки почувши вашу мову признаються, що й вони Українці.

З природи річи найбільше інтересу буде для нас представляти еміграційне життя в **Празі**. Воно дало тут почин деяким таким установам, за які в краю йде вже десятки літ затяжна боротьба, а годі їх здобути. Маємо на думці **Вільний Український Університет**. Збирає він біля себе наукові сили. Ведуть вони серіозну працю розробітки української науки. Крім університету істнує ще **Педагогічний Інститут ім. М. Драгоманова**, з дуже широкою програмою навчання, головним завданням якого покладено підготування учительських сил до їх фахової праці під педагогічним і дидактично-методичним оглядом.

У Празі найшли свій початок також ріжні, в першу чергу наукові видавництва, видавані під ріжними фірмами. Може деякі з них не у всьому відповідають вимогам, які звичайно ставимо до наукових праць, а проте поважна їх кількість є цінним вкладом в українську наукову літературу. Згадаймо тільки про діяльність Українського Громадського Комітету, Видавничого Фонду, Соціольогічного Інституту, тощо. В найближчому часі заповідає дуже поважну працю нове видавництво „Українська Книжка".

З важніших установ слід назвати **Академічний Комітет**, який обєднує в собі українські високі школи та наукові установи, між ними й Наукове Т-во ім. Шевченка у Львові, для співділання з Комітетом інтелектуальної співпраці при Лізі Націй. Комітет заступає наукові інтереси в міжнародньому союзі і як такий брав цього року участь у міжнародньому зізді, який відбувся в місяці червні у Варшаві. Так само треба тут згадати про „**Військовий Музей**", котрий зібрав уже чимало памяток, видав два бюлетени, але ще не вспів приступити до одчинення його для відвідувачів, а то з браку місця і гроша.

Тут мусимо зазначити, що всі названі установи, а радше особи, що в них відіграють важнішу ролю, визначаються великою рухливістю і відчуттям актуальности. Слід пригадати, що пражська еміграція майже що року влаштовує якусь виставу української книжки, української преси, бере участь у ріжних виставах инших народів, закликає галицькі й волинські видавництва до участи у виставах і зїздах, а в останній книжній виставці з нагоди міжнародного конґресу потрапила надати українській виставці всеукраїнський характер. На жовтень біжучого року заповідає **Науковий зїзд**, до участи в якому запрошує учених з усієї української території і з еміграції, яка прожи